

Sygn. akt III U 1008/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 grudnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Przemyślu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Lucyna Oleszek

Protokolant sekretarz sądowy Agnieszka Radochońska

po rozpoznaniu w dniu 5 grudnia 2014 r. w Przemyślu

na rozprawie

sprawy J. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o emeryturę

na skutek odwołania J. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

z dnia 31 lipca 2014 r. **nr** (...)

I. **z m i e n i a** zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy J. B. prawo do emerytury w ustawowej wysokości, począwszy od dnia 2 lipca 2014 r.,

II. **s t w i e r d z a**, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu prawa do powyższego świadczenia.

Sygn. akt III U 1008/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 5 grudnia 2014 r.

Decyzją z dnia 31 lipca 2014 r., zn. (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił wnioskodawcy J. B. prawa do emerytury.

W uzasadnieniu decyzji podano, iż wnioskodawca nie spełnia wszystkich warunków określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.). Na dzień 1 stycznia 1999 r. nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego 25 lat, a jedynie 24 lata, 4 miesiące i 18 dni. Ponadto nie udowodnił 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, a jedynie 5 lat, 10 miesięcy i 28 dni.

Organ rentowy stwierdził, że brak podstaw do uwzględnienia okresu zatrudnienia wnioskodawcy w warunkach szczególnych od 1 września 1979 r. do 29 marca 1989 r. tj. 12 lat, 6 miesięcy i 29 dni w zlikwidowanym (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym

w L., gdzie był zatrudniony na stanowisku kierownika budowy/majstra budowy. Zakład pracy nie wyszczególnił nad jakimi stanowiskami wnioskodawca sprawował kontrolę oraz czy jako kierownik wykonywał także prace administracyjno-biurowe.

Wnioskodawca J. B. w dniu 18 sierpnia 2014 r. złożył odwołanie od tej decyzji, domagając się jej zmiany.

Na uzasadnienie podał, że decyzja jest dla niego krzywdząca i niezgodna ze stanem faktycznym. Wskazał, że okres zatrudnienia w warunkach szczególnych został przez niego potwierdzony świadectwem wykonywania prac w warunkach szczególnych wystawionym przez Syndyka Masy Upadłości (...) Przedsiębiorstwa Budowlanego. Świadectwo to potwierdza wykonywanie przez niego prac wymienionych w wykazie A Dział XIV pod poz. 24 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. W spornym okresie wykonywał pracę na stanowiskach: majstra budowy, starszego majstra budowy i kierownika budowy. Praca na tych stanowiskach wymagała stałego dozoru techniczno-inżynierskiego przy stanowiskach pracy wymienionych w wykazie osób zatrudnionych w warunkach szczególnych. W okresie wykonywania tych obowiązków pracował bezpośrednio na prowadzonych budowach. Praca wykonywana była w sposób ciągły, w pełnym wymiarze czasu pracy. Na potwierdzenie charakteru wykonywanej pracy na stanowisku pracownika dozoru technicznego powołał się na zeznania świadka, wnosząc o uwzględnienie okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Ponadto wniósł o uwzględnienie do stażu ubezpieczeniowego okresy pracy w gospodarstwie rolnym rodziców.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie z przyczyn, które stanowiły o wydaniu zaskarżonej decyzji.

Ponownie stwierdzono, że wnioskodawca nie spełnia warunków do nabycia emerytury określonych w art. 184 ust. 1 w zw. z art. 27 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) oraz w zw. z § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnianych w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze. Podniesiono, że spośród ustawowych warunków wnioskodawca nie wykazał 25-letniego stażu ubezpieczeniowego oraz na dzień złożenia wniosku emerytalnego nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Wskazano, że charakter takiego zatrudnienia może potwierdzić jedynie zakład pracy, ewentualnie jego następca, na podstawie posiadanej dokumentacji i w ściśle określonej formie, zgodnie z § 2 ust. 2 powołanego rozporządzenia. Wnioskodawca wprawdzie przedstawił świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, ale z dokumentów tych nie wynika jaką faktycznie pracę wykonywał na stanowiskach majstra budowy i kierownika budowy.

Sąd Okręgowy w Przemyśle III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca J. B. urodzony (...) złożył w dniu 2 lipca 2014 r. wniosek o emeryturę, oświadczając że jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego oraz że pozostaje w stosunku pracy.

Na potwierdzenie okresów ubezpieczenia oraz charakteru zatrudnienia dołączył świadectwa pracy, w tym świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych m.in.

w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w L., wystawione przez syndyka masy upadłości.

Rozpoznając ten wniosek organ rentowy decyzją z dnia 31 lipca 2014 r. odmówił mu prawa do emerytury, gdyż wylegitymował się ogólnym stażem ubezpieczeniowym

w wymiarze jedynie 24 lata, 4 miesiące i 18 dni. Ponadto nie udokumentował zatrudnienia w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat.

Dowód: 1. Akta organu rentowego:

- wniosek o emeryturę z dn. 2.07.2014 r.

- decyzja odmowna z dn. 31.07.2014 r.

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawca J. B. po szkole podstawowej kontynuował naukę w Szkole (...) w J., gdzie w latach 1967-1969 uczył się przez pierwsze dwa lata (klasa I i II). Naukę w klasie III dokończył w szkole w R.. Na podbudowie tej szkoły w dniu 22 maja 1971 r. ukończył Technikum Budowlane Państwowych Szkół Budownictwa w R. z dyplomem technika budowlanego w zakresie specjalności budownictwo – ogólne. W czasie nauki w tych szkołach mieszkał w internatach w J. i R.. W domu w L. przebywał przez całe wakacje i w okresach wolnych od nauki.

W dniu 17 czerwca 1981 r. wnioskodawca uzyskał uprawnienie do pełnienia samodzielnych funkcji w budownictwie – kierownika budowy i robót w specjalności konstrukcyjno-budowlanej w zakresie budownictwa ogólnego. W decyzji tej wskazano, że wnioskodawca jest upoważniony do kierowania, nadzorowania, kontrolowania budowy i robót, kierowania, kontrolowania wytwarzania konstrukcyjnych elementów budowlanych oraz oceniania i badania stanu technicznego w zakresie wszystkich budynków i innych budowli o powszechnie znanych rozwiązaniach konstrukcyjnych z wyłączeniem linii, węzłów i stacji kolejowych, dróg, lotniskowych, dróg startowych i manipulacyjnych, mostów, budowli hydrotechnicznych i wodnomelioracyjnych.

Następnie w czasie zatrudnienia, w 1984 r., wnioskodawca ukończył studia inżynierskie.

Dowód: 1. Akta organu rentowego (kapitałowe):

- świadectwo dojrzałości z dn. 22.05.1971 r.

2. Akta osobowe:

- decyzja o stwierdzeniu przygotowania zawodowego z dnia 17.06.1981 r.

- kwestionariusze osobowe

3. Zaświadczenie z Zespołu Szkół nr (...) w R. z dnia 6.11.2014 r. k. 26,

4. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dn. 5.12.2014 r.- 8 min.).

Wnioskodawca z zawodu inżynier budowlany pracę zawodową jako stażysta rozpoczął od 16 sierpnia 1971 r. w Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w L.. Stamtąd w dniu 25 października 1971 r. został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej, którą pełnił do 16 października 1973 r. W okresie od 1 listopada 1973 r. do 30 czerwca 1976 r. był zatrudniony w Urzędzie Gminy w W. jako inspektor ds. budownictwa.

Następnie na zasadzie porozumienia między zakładami pracy ponownie z dniem 1 lipca 1976 r. został zatrudniony w Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w L.. Po reorganizacjach przedsiębiorstwo to funkcjonowało ostatnio pod nazwą (...) Przedsiębiorstwo Budowlane sp. z o.o. w L.. W zatrudnieniu na stanowiskach inspektora ds. produkcji, majstra budowy i kierownika budowy wnioskodawca pozostawał tam do 30 kwietnia 1995 r. Podejmując to zatrudnienie w okresie od 1 lipca do 31 sierpnia 1976 r. wnioskodawca zajmował stanowisko inspektora ds. produkcji. Z dniem

1 września 1976 r. powierzono mu stanowisko majstra budowy, a następnie starszego majstra budowy. Natomiast od 10 grudnia 1979 r. do 29 marca 1989 r. zajmował stanowisko kierownika budowy. W okresie od 30 marca 1989 r. do 30 kwietnia 1995 r. korzystał z urlopu bezpłatnego.

W czasie swojej pracy na wskazanych stanowiskach zarówno jako majster budowy, starszy majster budowy, jak i jako kierownik budowy nadzorował budowy obiektów prowadzone przez (...) Przedsiębiorstwo Budowlane przeważnie na rzecz państwowych gospodarstw rolnych. Wnioskodawca nadzorował prace wykonywane na budowach obiektów gospodarczych (cielętniki, mieszalnie pasz i zbóż oraz suszarnie, silosy, konstrukcje metalowe wiat), ale też budynków mieszkalnych dla Państwowych Gospodarstw Rolnych i obiektów użyteczności publicznej (budowa przychodni przeciwgruźliczej

w L., szkoły w L. i Ł.).

Wnioskodawca bezpośrednio, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy nadzorował stanowiska pracy zaliczane do szczególnych warunków, w szczególności prace: spawaczy, zbrojarzy, betoniarzy, malarzy i murarzy na wysokości, cieśli, dekarzy, blacharzy, hydraulików pracujących w głębokich wykopach, operatorów ciężkiego sprzętu budowlanego. Jako kierownik budowy wnioskodawca samodzielnie prowadził budowy i nadzór nad pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Czynności administracyjno-biurowe, wynikające z zakresu czynności, wykonywał najczęściej w domu po godzinach pracy, a polegały one na rozliczaniu czasu pracy pracowników i przegotowywaniu na bieżąco zamówień materiałowych. Sporadycznie, średnio raz w miesiącu uczestniczył też w odprawach kierowników, na bieżąco musiał też być w kontakcie z D. Przygotowania i (...). Z zakresu czynności wnioskodawcy wynika, że kierował samodzielnie budową obiektów budowlanych, opracowywał harmonogramy postępu robót, zatrudnienia, pracy sprzętu, ustalał zakres robót dla techników i majstra budowy. Ponadto wnioskodawca zapewniał utrzymanie właściwych warunków bhp i p.poż, zaopatrzenie pracowników w odzież roboczą, ochronną i specjalną. Odpowiadał za adnotacje obecności i odbiór wykonanych robót. Było to o tyle istotne, że większość pracowników wynagradzana była w systemie akordowym (stawkę godzinową mieli ustaleni jedynie kierowcy i operatorzy sprzętu). Przez wiele lat, z uwagi na wielość zleceń jednocześnie pracowało około 15 kierowników budowy, zdarzało się że jeden kierownik nadzorował dwie budowy równocześnie.

Prace na takich samych stanowiskach jak wnioskodawca i w podobnym okresie wykonywał świadek M. M. (1), a także Z. C. i T. S.. Spośród nich jedynie M. M. (1) prawo do emerytury w obniżonym wieku uzyskał bez potrzeby odwoływania się do sądu. Pozostali, tak jak wnioskodawca odwoływali się od odmownych decyzji organu rentowego. Przed tut. Sądem toczyły się postępowania w sprawie sygn. akt III U 1086/13 i 282/14. M. M. (1) w obu tych sprawach występował w charakterze świadka.

Wszyscy otrzymali świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, które wystawił syndyk masy upadłości.

Dowód: 1. Akta organu rentowego (kapitałowe):

- kserokopia legitymacji ubezpieczeniowej,
- kserokopia książeczki wojskowej,
- świadectwo pracy z dnia 24.11.1973 r.
- świadectwo pracy z dnia 31.12.1989 r.

2. Akta organu rentowego (emerytalne):

- świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych

3. Akta osobowe:

- przyjęcie do pracy z dnia 16.08.1971 r.,
- porozumienie między zakładami pracy z dnia 30.06.1976 r.,
- umowa o pracę z dnia 1.07.1976 r.,
- angaże za lata 1971-1989, w tym z dnia 25.08.1976 r., 6.12.1979 r.,

4. zeznania świadka M. M. (nagranie rozprawy z dn. 3.11.2014 r.- 19 min.).

5. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dn. 5.12.2014 r.- 8 min.).

Ponadto Sąd ustalił, że ojciec wnioskodawcy J. B. s. M. prowadził w latach 1967-1972 ponad 4 ha gospodarstwo. Posiadał gospodarstwo rolne własne o pow. 3,29 ha na terenie wsi Ł. gm. W., ponadto część gruntów dzierżawił. Prowadzeniem tego gospodarstwa zajmowała się cała rodzina. Ojciec wnioskodawcy pracował także poza rolnictwem. Był gajowym, a potem pracował przy poszukiwaniu gazu ziemnego w terenie, także poza powiatem (...). Faktycznie wiele prac w gospodarstwie wykonywała mama wnioskodawcy i on. W domu rodzinnym w Ł. pod nr (...) oprócz rodziców mieszkało rodzeństwo wnioskodawcy. Brat W., starszy o 2 lata od wnioskodawcy, uczył się w liceum ogólnokształcącym w Ł., a następnie wstąpił do seminarium duchownego. Natomiast siostra M., młodsza o 2 lata od wnioskodawcy, uczyła się w szkole budowlanej w J.. W rezultacie, to głównie on pomagał w pracach na gospodarstwie. W ciągu roku szkolnego mieszkał w internacie, niemniej każde wakacje i czas wolny od nauki spędzał w domu. Zostawał również w domu, kiedy były pilne prace polowe. Rodzice wnioskodawcy uprawiali zboże: żyto, owies, jęczmień i ziemianki. Hodowali 2-3 krowy, 2 konie i kilka świń. Większość prac wykonywana była ręcznie. Wnioskodawca pomagał w sianokosach i żniwach, przy zwożeniu siana, zboża i słomy. Pasał krowy, pracował przy wykopkach. Sąsiadami rodziców wnioskodawcy byli M. F. (1) i J. T..

Dowód: 1. Zaświadczenie o zameldowaniu z dnia 4.11.2014 r. k. 25,

2. Zaświadczenie Starosty (...) z dnia 4.11.2014 r. k. 24.

3. zeznania świadków M. F. i J. T. z dnia 5.11.2014 r. k. 21-22,

4. zeznania wnioskodawcy (nagranie rozprawy z dn. 5.12.2014 r.- 8 min.).

Dokonując tych ustaleń Sąd oparł się na dokumentach zgromadzonych w aktach organu rentowego, w tym Sąd uwzględnił dokumentację archiwalną z akt osobowych wnioskodawcy z okresu jego zatrudnienia w latach 1971-1995. W zachowanych aktach osobowych znajdują się dokumenty potwierdzające podjęcie zatrudnienia oraz rodzaj zajmowanych stanowisk, zakres obowiązków i sposób wynagradzania. Dokumenty wskazują, że wnioskodawca pracował jako majster budowy, starszy majster budowy i kierownik budowy. Ponadto Sąd uwzględnił dokumenty dotyczące posiadania gospodarstwa rolnego przez rodziców wnioskodawcy oraz jego pomocy w pracach na tym gospodarstwie. W tym zakresie Sąd oparł się na dokumentach w postaci zeznań świadków złożonych przed sekretarzem gminy W..

Za pełni wiarygodne Sąd uznał także zeznania świadka M. M.. Świadek dokładnie opisał strukturę zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym, wskazał, jakie prace wykonywał wnioskodawca, jak wyglądała organizacja pracy i podział zadań pomiędzy kierowników budów. Sąd w pełni podzielił także zeznania wnioskodawcy, który dodatkowo podał jakie prace wykonywał przez sporny okres zatrudnienia.

Zebrana obecnie dokumentacja wraz zeznaniami świadków i wnioskodawcy potwierdza okres i faktyczny charakter wykonywanej przez niego pracy na stanowisku majstra budowy i kierownika budowy w czasie zatrudnienia, a także fakt pracy na gospodarstwie rolnym rodziców.

Zgromadzone dowody wzajemnie się potwierdzają i uzupełniają, wobec czego są wiarygodnym źródłem ustaleń faktycznych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawcy J. B. jest uzasadnione.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) - ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 25 lat dla mężczyzny (w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach).

Ponadto emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 i 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 ust. 2 i 3.

Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4 art. 32). Przepisy dotychczasowe to rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). W myśl § 3 powołanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia.

Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) – przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również jako składkowe: przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia, jak i przypadające przed dniem

1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach z art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Równocześnie zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnianych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zm.) - okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji - w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie

§ 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Zaświadczenie zakładu pracy powinno potwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których uzależnione jest przyznanie emerytury.

Bezsporne jest, że wnioskodawca J. B. wykazał, iż w dacie złożenia wniosku emerytalnego ukończył 60 lat oraz złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa. Natomiast nie osiągnął 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Ponadto w toku rozpoznawania sprawy przed organem rentowym, z uwagi na niedokładności świadectwa pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, sporny okazał się charakter pracy wykonywanej przez niego w okresie:

- od 1 września 1976 r. do 29 marca 1989 r. w byłym Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w L. na stanowisku majstra budowy, starszego majstra budowy i kierownika budowy (12 lat, 6 miesięcy i 29 dni).

Rozstrzygając pierwsze zagadnienie Sąd przyjął, odmiennie niż organ rentowy, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się 25-letnim stażem ubezpieczeniowym (okresami składkowymi, nieskładkowymi i uzupełniającymi).

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia czy i kiedy wnioskodawca pracował na gospodarstwie rolnym rodziców oraz czy w związku z równoczesną nauką w szkole w latach 1967-1971 spełniał warunki do stwierdzenia, że był domownikiem rolnika.

Sąd stwierdził, że ojciec wnioskodawcy J. B. s. M. prowadził w miejscowości Ł. gospodarstwo rolne o powierzchni ponad 4 ha. Wnioskodawca, jako jeden z trójki rodzeństwa, do czasu podjęcia pracy zawodowej w dniu 16 sierpnia 1971 r. pomagał rodzicom w prowadzeniu tego gospodarstwa. Przeszkodą w pracach na gospodarstwie nie było uczęszczanie do szkoły i mieszkanie w internacie w J. i w R.. Okresy wakacyjne, okresy nasilenia prac polowych oraz możliwość bezpośredniego dojazdu pociągiem do szkoły w J. umożliwiały wnioskodawcy pracę w tym gospodarstwie. Okoliczność tę potwierdzają też zeznania świadków M. F. (1) i J. T..

Dodatkowo należy wskazać, że zgodnie z ustawą z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. nr 32, poz. 140) przez rolnika – rozumiano właściciela lub posiadacza gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 0,5 ha gruntów rolnych i leśnych, który nie był objęty ubezpieczeniem społecznym na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin. W przepisach tej ustawy, która weszła w życie od 1 stycznia 1978 r., po raz pierwszy zawarto definicję rolnika oraz określono minimalną normę obszarową gospodarstwa rolnego.

Wcześniej pojęcie gospodarstwa rolnego zawarte było w kodeksie cywilnym oraz w przepisach podatkowych.

W latach 1970-1974, w których wnioskodawca pomagał rodzinie nie funkcjonowało ubezpieczenie społeczne rolników, stąd dla oceny tego okresu konieczne jest posiłkowe odwołanie się do późniejszych przepisów regulujących sprawę ubezpieczenia społecznego rolników. W myśl ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 1989 r. Nr 24, poz. 133) – art. 1 ust. 2 – ubezpieczenie społeczne rolników indywidualnych obejmowało także domowników pracujących w gospodarstwie rolnym. Przez „domownika” rozumiano członków rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostawali we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyli 16 lat i nie podlegali obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie stanowiła ich główne źródło utrzymania, (art. 2 pkt 2). Obecnie według art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1403 ze zm.) – domownik, to osoba bliska rolnikowi, która ukończyła

16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego, albo w bliskim sąsiedztwie i stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

W ocenianym w sprawie okresie nie było obowiązku płacenia składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zatem wystarczającym warunkiem dla uznania okresu pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 r. jest wykazanie wykonywania czynności rolniczych, zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie.

Wbrew stanowisku organu rentowego wnioskodawcy można przypisać status domownika w rozumieniu aktualnie obowiązującej regulacji. Definicja domownika zawarta w art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wymaga zamieszkiwania z rolnikiem lub w bliskim sąsiedztwie i stałej pracy w gospodarstwie rolnym, lecz w przypadku zamieszkiwania w bliskim sąsiedztwie, przepis ten dotyczy tylko osób bliskich rolnikowi. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „jedynie wykonywanie stałej pracy w gospodarstwie rolnym, w którym osoba zainteresowana zamieszkuje lub ma możliwość codziennego wykonywania prac związanych z prowadzoną działalnością rolniczą, w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, pozwala na przyjęcie ziszczenia się przesłanek z przepisu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych" (wyrok SN z dnia 17 października 2008 r., sygn. akt II UK 61/08). Praca ta powinna być świadczona przez domownika tj. osobę bliską rolnikowi. Równocześnie Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 24 sierpnia 2012 r. III AUa 59/12 przyjął, że nie sprzeciwia się zaliczeniu takiej pracy fakt równoległej nauki, jeśli okoliczności faktyczne wskazują na potrzebę pomocy domownika w gospodarstwie i na realną możliwość pogodzenia pracy w gospodarstwie z nauką, nawet okresowo, od wiosny do jesieni.

Ponadto wskazać należy, że ustawa o emeryturach i rentach, jak i ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zawierają definicji osób bliskich. Takie pojęcie pojawia się w innych ustawach. W ustawie o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 r. pojęcie osoby bliskiej zdefiniowano poprzez podanie stopnia pokrewieństwa lub związku rodzinnego albo przysposobienia. Do bliskich zaliczono też osoby pozostające faktycznie we wspólnym pożyciu tj. zstępnych, wstępnych, rodzeństwo, dzieci rodzeństwa, małżonka, osoby przysposabiające i przysposobione (art. 4 pkt 13 u.g.n.). Choć definicji osoby bliskiej nie podaje też Kodeks cywilny, to doktryna i orzecznictwo wyjaśnia, że są to osoby pozostające w faktycznie bliskich stosunkach uczuciowych, w szczególności należy tutaj zaliczyć konkubenta, wychowanka, członków rodziny zastępczej, osobę, z którą łączą bliskie więzi przejawiające się we wspólnym, wieloletnim prowadzeniu gospodarstwa domowego. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 5 czerwca 2012 r. III AUa 164/12).

W rozpoznawanej sprawie bezsporne jest, że właścicielem gospodarstwa rolnego był J. B. s. M. – ojciec wnioskodawcy, a zatem osoba bliska. Prowadził on wspólnie z żoną i trójką dzieci przeciętne jak na owe czasy gospodarstwo rolne. Rodzaj upraw, rodzina utrzymująca się z gospodarstwa w pełni uzasadnia to, że i wnioskodawca, jako jedno z dzieci musiał uczestniczyć w pracach rolniczych. Przy czym to, że w czasie roku szkolnego mieszkał w internacie szkoły w J., a potem w R. uniemożliwiało mu pracę. Niemniej wnioskodawca miał fizyczną możliwość świadczenia stałej pracy w czasie każdych wakacji oraz po zdaniu matury tj. od 22 maja do 15 sierpnia 1971 r. W rezultacie świadczona przez niego praca w gospodarstwie nie miała dorywczego czy okazjonalnego charakteru. Przeciwnie stanowiła też jego źródło utrzymania. Pracując na gospodarstwie wnioskodawca nie tylko pomagał rodzicom, ale też zarabiał na swoje utrzymanie.

Sąd przyjął więc, że do okresów ubezpieczenia należy doliczyć wnioskodawcy okres pracy na gospodarstwie rodziców równoległy z nauką w szkole w okresach wakacji w latach 1967-1970 tj. od 1 lipca do 31 sierpnia każdego roku (8 miesięcy) oraz po faktycznym zakończeniu nauki od 22 maja do 15 sierpnia 1971 r. (2 miesiące). Po uwzględnieniu tych 10 miesięcy wnioskodawca wylegitymował się 25-letnim stażem ubezpieczeniowym.

Ponadto w ocenie Sądu Okręgowego wykazany został również kolejny warunek niezbędny do nabycia prawa do emerytury. Fakt wykonywania przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach w Przedsiębiorstwa Budownictwa Rolniczego w L. (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym Sp. z o.o. w L.) w okresie od 1 września 1979 r. do 29 marca 1989 r. (12 lat, 6 miesięcy i 29 dni znalazł potwierdzenie w zebranych w sprawie materiale dowodowym – dokumentacji osobowej oraz w zeznaniach świadka i jego własnych.

Zakres wykonywanych przez wnioskodawcę czynności na stanowisku majstra budowy, starszego majstra budowy i kierownika budowy jest wymieniony w wykazie A, Dział XIV, poz. 24 – kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz w wykazie A, Dział XIV, poz. 24 pkt 1, stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia Nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i (...), na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz do wzrostu emerytury lub renty (Dz. Urz. MBiPMB Nr 3, poz. 6).

Praca w zakładzie pracy resortu budownictwa należy do uciążliwych ze względu na warunki jej wykonywania. Wnioskodawca sprawując nadzór nad pracownikami zatrudnionymi na stanowiskach, na których jako podstawowe wykonywane były prace wymienione w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., Dział V- prace w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych, poz. 1 – roboty wodnokanalizacyjne w głębokich wykopach, poz. 3 – prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych, poz. 4 – prace zbrojarskie i betoniarskie, poz. 5 – prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości, poz. 6 – prace malarskie konstrukcji na wysokości, poz. 9 - prace dekarские - sprawował dozór inżynieryjno-techniczny, co wynika z treści wydanego przez syndyka masy upadłości świadectwa pracy w szczególnych warunkach.

Fakt wykonywania przez wnioskodawcę w spornych okresach pracy średniego dozoru technicznego nie budzi jakichkolwiek wątpliwości. Stanowiska pracy majstra budowy, starszego majstra budowy i kierownika budowy wpisano przy przyjęciu do pracy, następnie w kolejnych angażach i świadectwie pracy wystawionym bezpośrednio po ustaniu zatrudnienia w 1995 r. Spór w istocie sprowadzał się do ustalenia, jakie roboty wykonywali pracownicy, którymi kierował wnioskodawca. Tę okoliczność Sąd wyjaśnił w oparciu o zeznania świadka oraz wnioskodawcy.

W rozpoznawanej sprawie istotne okazały się przede wszystkim dokumenty zawarte w aktach osobowych wnioskodawcy, jak i zeznania świadka również kierownika budowy. Charakter przedsiębiorstwa, w którym pracował wnioskodawca, ogólne świadectwo pracy wystawione bezpośrednio po ustaniu zatrudnienia oraz świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych (wystawione przez syndyka masy upadłości) jednoznacznie i spójne zeznania świadka wskazują, że w spornym okresie wnioskodawca kierował pracą robotników, których prace były wykonywane w warunkach szczególnych.

Podnieść należy, że w postępowaniu przed sądami pracy ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udowodnione wszelkimi dowodami przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego i nie są potrzebne jakieś szczególne dowody np. z dokumentów - wystarczą dowody np. z zeznań świadków i stron.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy wartym wskazania jest również stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 stycznia 2008 r. (sygn. akt I UK 195/07), zgodnie z którym osoba wykonująca dozór inżynieryjno-

techniczny nad pracami wykonywanymi w warunkach zagrażających bezpieczeństwu nie musi stale przebywać na stanowiskach, gdzie jest wykonywana praca, w zakresie jej obowiązków musi być przewidziane sporządzanie dokumentacji, planów organizacyjnych i innych czynności. Ponoszenie odpowiedzialności za wykonanie pracy, w której każdy błąd techniczny może narazić na niebezpieczeństwo pracowników i inne osoby, zostało uznane za wykonanie pracy w warunkach szczególnych.

Mając to wszystko na uwadze Sąd przyjął, że zasadne jest żądanie co do zmiany zaskarżonej decyzji w zakresie dotyczącym tak stażu pracy, jak i charakteru zatrudnienia wnioskodawcy.

Rozstrzygając kwestię charakteru zatrudnienia wnioskodawcy, Sąd przyjął więc, że łącznie, z okresem uwzględnionym przez organ rentowy, wnioskodawca wykazał ponad 18 lat pracy wykonywanej w warunkach szczególnych - przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że odwołanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie i na mocy powołanych przepisów w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając mu prawo do emerytury, począwszy od dnia 2 lipca 2014 r. tj. daty złożenia wniosku emerytalnego, o czym orzeczono w pkt I-szym wyroku.

Zgodnie z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Kierując się tym przepisem oraz uwzględniając wcześniejsze rozważania Sąd uznał, że ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (przeprowadzenie dowodu z dokumentacji osobowej wnioskodawcy, dokumentacji dotyczącej gospodarstwa rolnego jego rodziców oraz zeznań świadka i ich ocena) zwalniają organ rentowy z odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia emerytalnego wnioskodawcy. Orzeczenie w tym zakresie zawarto w pkt II-im wyroku.